ՔՍԱՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ — ՏԱՐԻ — ԹԻՒ — 1618 — ՇԱԲԱԹ — 7 — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — Ն. Տ. — 19 — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — 1874

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին. Պոլսոյ համր 8 Մէճ.
» Գաւառաց » 10 Մէճ.
Վեցամսեայ Կ. Պոլսոյ » 4 Մէճ.
» Գաւառաց » 5 Մէճ.
Իւրաքանչիւր թերթի գին 60 փրլ.
Յայտարարութեան տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղուրուշ, աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս ղրկուած լրագրաց ծախ ու ծախքը խմբագրութեան վրայ,
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր — Տնօրէնին պէտք ուղղուի, Կ. Պոլիս, Զինիլի խան, Մասիսի գրասենեակը։
Ճամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 16 դեկտ.

Արնիմ կոմսին դատաստանին մէջ Պիսմարք իշխանին գաղտնի արարքներուն վրայ եղած յայտնութիւնները մեծ տպաւորութիւն ըրին։

Պ. Տիւֆոր երեսփոխանական ժողովին առաջարկեց որ ազգային ժողովը հրաւիրեն և ի հարկին պահանջեն որ սահմանադրական օրէնքները պարապուրդէն անմիջապէս ետքը վիճաբանութեան դրուին։

Կուսակցութեանց վիճակը ձըգտեալ է։ Պ. Բէրիէ՝ Մաք—Մահոնի վստահութիւնը վայելող անձի մը հետ տեսակցութիւն մ'ունեցաւ։

Պուքրէշ 16 դեկտ.

Ելեւմտից նախարարը՝ Պետութեան հողերէն 10 միլիոն ֆրանքի տեղ վաճառելու ծրագիր մը ներկայացուց ժողովին։

Նիւ Եօրք 15 դեկտ.

Պօսթօնի վաճառանոցն հրկիզելու եղած կորուստը մէկ միլիոն տոլար կը հաշուեն։

Մէքսիկայէն եկած հեռագիրք կը ծանուցանեն թէ վանքերը ջընջուեր են։

Փարիզ 16 դեկտ.

Այսօր ազգային ժողովոյ մէջ ադերագիր մը կարդացուեցաւ Եգիպտոս բնակեալ 62 Գաղղիացիներէ ստորագրեալ, որք հիւպատոսական իրաւասութեան վերաբերեալ դաշնադրութեանց անփոփոխ մնալը կը խնդրեն։ Կարճ վիճաբանութենէ մ'ետև ադերագիրն արտաքին գործոց նախարարին յղուեցաւ։ Պ. Կամպէթթա ցաւ յայտնեց որ Եգիպտոսի հետ եղած բանակցութեանց արդիւնքը դեռ չհաղորդուեցաւ ժողովին, և խնդրեց որ դեսպանական գրութիւնք շուտով բաժնուին ժողովին անդամոց։

Մադրիտ 16 դեկտ.

Տըքքաղ դուքսին կողմէ Սպանիոյ ծանուցագրին դրուած պատասխանն արտաքին գործոց նախարարին աբրուեցաւ։

Լոնտրա 16 դեկտ.

Օսմ. Քօնս. 44 9/16
Փոխ 1865 68
» 1869 54 1/4
» 1871 63
» 1872 84 1/2
» 1873 51 9/16
Նոր փոխառութիւն 1 1/16
Անգղ. Քօնս. 92 1/16

Լիվէրբուլ 16 դեկտ.

Բամպակ Միտլինկ—Օրլէան 7 3/4—
» Ֆայր Տօլէրաս 4 7/8 —5
Ծախուած 12000 հակ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պասիրէթ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ վեհ. Սուլթանին հրամանաւ երկու նոր զրահաւոր քորվէթ ապըսպրուեր են Լոնտրայէն։

Արդէն ասկէ առաջ ալ երկու զրահաւոր քորվէթ ապսպրուած ըլլալով, վերջին ապսպրուածներուն հետ տէրութեան զրահաւոր նաւերուն թիւը 25ի կը հասնի։

—

Աթէնքի դեսպան Ֆօթիատէս պէյն Աթէնք տանելու համար մայրաքաղաքէս ճանբայ ելնելու միջոցին վտանգեալ Բէթիսօ շոգենաւը դեռ Պէշիկթաշի նաւամատոյցին մօտ կեցած է կիսով չափ ծովասոյզ։

Կըսուի թէ շոգենաւին մէջ 44 սնտուկ կան եղեր, որոց մէջ դեսպանին և նորա ընտանեաց կարասիները, հագուստները, գոհարեղէնները, հնութիւնները և այլն կը գտնուին 40090 լիրայի արժողութեամբ, և որք լուղորդներու ձեռամբ հետզհետէ կը հանուին շոգենաւին ծովասոյզ մասին մէջէն։

Դիպուածին հետևեալ օրը տէրութեան նախարարներէն շատերն՝ ինչպէս նաև օտար տէրութեանց դեսպաններէն ոմանք այցելութեան գնացին Ֆօթիատէս պէյին, և այսպիսի ծանր վտանգէ մ'ազատելուն վրայ իրենց ուրախակցութիւնը յայտնեցին։

—

Իզմիրի Ինթօփոլեալ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ յիշեալ քաղաքը բնակեալ հայ տիկին մ'և իր դուստրը 300 լիրա պարտք ունենալով նորաձևութիւն շինող դերձակուհւոյ (մօտիստ) մը, այս վերջինն իր ստակները փրցունելու համար հետևեալ հնարքն 'ի գործ դրեր է։

Հայ տիկինն և աղջիկը նոր հագուստ շինել տալու համար այս օրերս նորէն յիշեալ դերձակուհւոյն խանութն երթալով, դերձակուհին դուները վրայնուն գոցեր և զանոնք վար դրեր է՝ յայտնելով որ մինչև իր ստակները չտան, թող չպիտի տայ զիրենք։ Ու բաժին պէս ալ ըրեր է։ Իրիկունը տիկնոջ այրն ու փեսան տուն երթալով և իրենց կանայքը հոն չգտնելով փնտռելու ելեր են, և ի վերջոյ եղելութիւնն իմանալով՝ հարկադրեր են ստակ ճարելու և իրենց կանայքը դերձակուհւոյն ձեռքէն ազատելու։

—

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

6 դեկտ.	ուրբաթ իրիկուն	— —
7 »	շաբաթ առաւօտ	
	բացուեցաւ	49 26
	կէս օր	49 35

Կ. Պոլիս 6 դեկտ.

Սօսիէթէ Ժէնէրալի բաժինք	Անգղ. լիր.		8 12
« Փոխառութեան	»		5.25
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»		6.40
Քրէտի Ժէնէրալ	»		11 12
Քրէտի Օթօմօ—Թիւրք			— —
Երկաթուղեաց հին		Ֆր.	125 1/4
Փոխ. 1863		»	343
» 1865	»	»	347
» 1869	»	»	276
« 1872	»	»	85
» 1873	»	»	262 1/2
Թրամուէյ	Օսմ. լիր		4 45

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Անգղ. լիրա	ղուրուշ	110.15
Նափօլէօն ոսկի	»	88
Իմբէրիալ Ռուսս	»	89 20
Դըրըմիս	»	51, 27
Հինգ ֆրանք	»	—
Հինգնոց	»	104 20
Պըլինձ	»	128 20

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ազգ. Երեսփոխանական ժողովն երէկ գումարեցաւ Ղալաթիա ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և Ատենապետութեամբ Վսեմ. Յարութիւն էֆէնտիի Տատեան։

Նախընթաց նստին ատենագրութեան և անցեալ տարիէն մնացած քանի մը կարևոր թղթոց (Խրիմեան Սրբազանի հրաժարագիրը և այլ գրութիւնք) ընթերցումէն ետև, օրակարգին համեմատ Նախաքննիչ դիւաններէն հրաժարեալ Մեծ. Կիւմիւշկէրտանեան Ռուբէն, Արշակ Յակոբ և Պէկեան Թադէոս* էֆէնտիներուն տեղ Մեծ. Ազնաւուրեան Յովհաննէս, Եուսուֆեան Տիգրան և Սթիմարաճեան Գէորգ էֆէնտիներն ընտրուեցան գաղտնի քուէարկութեամբ։

Յետոյ Աղթամարայ կաթողիկոսական խնդիրը ձեռք առնուելով, Զեռընհասութեան և Իրաւասութեան դիւաններուն տեղեկագիրը կարդացուեցաւ, որոյ եզրակացութիւնն էր՝ խնդրոյն քաղաքական մասը խառըն ժողովոյ քննութեանն ու տնօրէնութեանը յանձնել։

Ասոր վրայ վիճաբանութիւն բացուեցաւ, և նախ Խիէքճեան Հ. էֆէնտի, և ապա Իզմիրլեան Արժ. Մատթէոս վարդապետ և Գեր. Խորէն սրբազան խօսելով, վերջիններն յայտարարեցին թէ որչափ որ եկեղեցական համագումար ժողովը Խաչատուր սրբազանի կաթողիկոսական օծութիւնն օրինաւոր դատած է, խնդրոյն վերջնական լուծումը քաղաքական մասին լուծումէն կախումն ունենալով, պէտք է որ խառն ժողովն այս մասին հարկ եղած քննութիւնն ընելով արժանը տնօրինէ և տեղեկագրով մ'երեսփոխանական ժողովոյ ծանուցանէ։

Ժողովն ընդունեց այս առաջարկութիւնը։

Յետոյ Ս. Պատրիարք Հայրը խօսք առնելով՝ Սամաթիոյ Մուրատեան կտակին և վարժարանին խնդիրը ժողովին նկատողութեանը ներկայացուց, և յայտնեց որ Հայոց ազգին ուսումնասէր մանկանց կրթութեան սահմանեալ կտակին ճշդիւ գործադրութեան միջոցներուն վրայ խորհիլ՝ ազգին նուիրական պարտականութիւնն է։

Ժողովը նկատողութեան առաւ Ս. Նախագահին առաջարկութիւնը և կալուածոց ու դաստիարակութեան դիւաններուն յղեց այս կարևոր խնդրոյն քննութիւնը։

Ս. Պատրիարք Հայրը նաև ազգային խորհրդարանի մը շինութեան պէտքն զգացնելով՝ ասոր ալ օր առաջ իրականացման համար ազգային ժողովոյ հաւանութիւնն ու տնօրէնութիւնը խնդրեց։

Ժողովն ալ Ս. Պատրիարք Հօր յանձնեց յատուկ յանձնաժողով մը կազմել, որ շինութեան ծրագիրը պատրաստելով և երթալիք ծախքը հաշուելով տեղեկագիր մը պատրաստէ և ազգային ժողովոյ ներկայացնէ։

Այս որոշումէն ետև, ժամը 10 գնացած ըլլալով ատեանը գոցուեցաւ։

—

Երէկ, մայրաքաղաքիս Ռուսական դեսպան Վսեմ. Իկնաթիէֆ զօրավարին անուան տօնն ըլլալով, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը շնորհաւորութեան գնաց Ն. Վսեմութեան։

Այսօր ալ Ն. Սրբազնութիւնը մայրաքաղաքիս Աւստրիական դեսպան Վսեմ. Զիչի կոմսին փոխադարձ այցելութիւնը պիտի ընդունի ի Պատրիարքարան Գումգափուի։

—

Տփխիսի Մշակ շաբաթաթերթին խմբագիր արգոյ Գ. Գ. Արծրունի՝ լրագրոյս 1600 թուոյն մէջ Ասիա լըրագրին խափանման առթիւ վարչութեան բռնած միակողմանի ընթացքին վրայ մեր յայտնած դժգոհութիւնը սխալ հասկնալով՝ չարաչար հետևանքներ հաներ և անտեղի եզրակացութեանց հասեր է։

Մեք արդէն գիտէինք որ յիշեալ խմբագիրն Հայերէն չկրնար գըրել, բայց ցաւելով կը տեսնենք որ պարզ աշխարհաբառ լեզուով գըրուած խօսքերու իմաստն ալ հասկընալու անկարող է եղեր։ Այսպիսի դժբաղդ վիճակի մէջ գտնուող խմբագրի մը կարեկցաբար խրատ կուտանք որ նախ Հայերէն հասկնալ սորվի և ապա գրուածքներ քննադատելու ելնէ։

* Այս վերջինը նաև երեսփոխանութենէ հրաժարեցաւ գրով և հրաժարականն ընդունուեցաւ։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ե.

Շարունակ քանի տարի է որ Երեսփոխանները հրաւէր կընդունին Ս. Պատրիարքէն Երեսփոխանական պաշտօննին կատարել փութալու համար, և սակայն ատեանը ժամ ճիշդ վեցին բացուելու տեղ՝ 7 1/2–8ին կը բացուի։ Յայտնի է որ երկու ժամուան (այսինքն մինչև ժամը 10) մէջ ո՛չ միայն մեծ գործ տեսնել կարելի չէ, այլ և տեսնուածներն օրինաւոր և հաստուն չեն կարող լինել։ Լուսաբանութեան կարօտ կարևոր խնդիր մը կայ, բայց ժամանակը չներելուն՝ Երեսփոխանաց մեծ մասը, որ խնդրոյն վրայ չէ խորհած, անոր կարևորութիւնը չէ հասկացած, կամ խորհելու և կարևորութիւն տալու, որպէս և խնդիրը իրենց մտածմանց և աշխատութեանց առարկայ ընողներուն խօսքը մտիկ ընելու տրամադրութիւն չունի, կը ձանձրանայ, անհամբերութեամբ առթի մը կ'ըսպասէ որ խնդիրը քուէի դրուի որպէս զի [illegible] աշխատութեամբ իր երեսփոխանական պարտքը կատարէ փութով և ազդասիրաբար։ Մեզ այնպէս կը թուի թէ հրաւիրագրաց մէջ Ս. Պատրիարքին գործածած [illegible] բառը — [illegible] կըմբռնեն երեսփոխաններէն շատերը։ Շատեր կը կարծեն որ Երեսփ. Ժողովը՝ առանց վիճաբանութեանց՝ [illegible] պէս [illegible] գործելու է, այսինքն երեսփոխանք շարունակ ձեռքերնին վեր վար շարժելու են՝ առանց ուղեղնին կամ բերաննին շարժելու. Իրենց կարծիքով երեսփոխանին պարտքը վարչութեան կամ դիւանին պահանջած քուէն անմիջապէս տալ է և ո՛չ այլ ինչ։ Ցիրաւի, եթէ այդպէս լինէր, Երեսփ. Ժողովը կատարեալ [illegible] կը լինէր բառին նիւթական նշանակութեամբը, բայց բարեբաղդաբար մարդ, որչափ ալ ազէտ և անզգայ ըլլայ, սիրտ մը և ուղեղ մ'ունի, որք չեն կարող բոլորովին զուրկ լինել զգալու և խորհելու կարողութենէն։ Մեծ է մեր յոյսը որ Ազգ. երեսփոխանք ապագային մէջ շատ աւելի անձնուիրութեամբ և իմաստութեամբ պիտի կատարեն իրենց պաշտօնը, վասն զի բնականաբար երթալով աւելի հմտութիւն և պարտուց ճանաչում պիտի ստանան։ Այժմ փափաքելի է դէթ՝

Ա. Որ երեսփոխանք որոշեալ ժամուն ժողովին ներկայ լինին, և ժամանակին եկողներն սպասելու անձկութեան չմատնեն.

Բ. Որ ատեանը վերնալէ առաջ ժողովէն չմեկնին.

Գ. Խնդրոյ մը վրայ լաւ չլուսաւորուած, զայն երկու անգամ երկուքը չորս կընէի պէս պարզ չհասկցած՝ ամենևին քուէ չտան.

Դ. Եթէ որ և է պատճառով խնդիր մը յայտնի քուէով ընդունիլ կամ չընդունիլ դժուարին է, գաղտնի քուէ պահանջեն.

Ե. Ցանուն Սահմանադրութեան կամ կանոնադրութեան խօսուած ատեն՝ պահանջեն որ այն յօդուածները բառ առ բառ մէջ բերուին.

Զ. Եթէ մէջ բերուած կամ այլ որ և է յօդուածոց վրայ պարզ գաղափար չունին, դիւանէն բացատրութիւն խնդրեն.

Է. Ժողովի գալէ առաջ Սահմանադրութիւնն ու կանոնադրութիւնը երբեմն աչքէ անցնեն։

Զ.

Արդեօք ընթերցող, կարելի է որ երախտագիտական զգացմանց ազդեցութեանը տակ մեր քննադատութիւնը խիստ և պահանջումները չափազանց գտնես։ Ցօդուածիս սկիզբը բացատրած եմ արդէն թէ առանց անաչառ քննադատութեան կատարելագործութիւն և յառաջդիմութիւն կարելի չէ ըլլալ։ Քննադատութիւնը՝ ո՛չ մէկու մը չունեցած արժանիքը գովաբանել, ըրած ծառայութիւնները հաշուել և ո՛չ մէկը զըրպարտել, անուանարկել և հայհոյել է, երկուքն ալ վնասակար են, վասն զի կարող չէ օգտակար ըլլալ՝ ինչ որ ճշմարիտ և արդար չէ։ Մեր ըրած քննադատութիւնը հաւատարապէս հեռի է թէ յած շողոքորթութենէ և թէ չար ու ամարդի հայհոյութենէ. ջանացինք ճշմարտութեան և արդարութեան հոգւով ներշնչուիլ մեր քննադատութեան մէջ. այդ մասին խղճերնիս հանդարտ է։ Իսկ գալով մեր պահանջմանց չափազանցութեանը, կըզգաստախանենք. յիրաւի կարծիք կայ թէ անվարձ պաշտօնեայներէ այնչափ պահանջմունք ընելու չէ՝ որչափ ամսականով պաշտօնեաներէ, բայց այդ կարծիքը սխալ է ըստ մեզ։ Պաշտօնեայն անվարձ լինի թէ վարձատրեալ՝ նոյնելու է որ պահանջմունքն արդար և իրաւացի լինի. որ և է պաշտօնէի պարտքն իր պաշտօնը խղճի մտօք կատարել, կամ, եթէ կարող չէ, հրաժարիլ է. «Որ կարողն իցէ առնել՝ տացի։» Այս կէտին վրայ ուրիշ կերպ մտածելը՝ պարտազանցութիւններու և զեղծումներու [illegible] համութիւն տալ և զանոնք քաջալերել է։ Ազգ. պաշտօնէի [illegible] կատարեալ տիպար մ'ունենալու ենք և պահանջելու ենք միանգամայն որ իւրաքանչիւր պաշտօնեայ անոր մօտենայ։ [illegible] և [illegible] ունեցողները կը ջանան մօտենալ այդ տիպարին, իսկ ո՛վ որ կամք և միջոց չունի՝ կը քաշուի ասպարէզէն՝ ունեցողներուն թողլով զայն։ Բայց այս բաներէս չհետևիր, ընթերցող, թէ ազգային գործոց բարւոք կարգադրութիւնը հաւատարապէս կարելի է վարձատրեալ թէ անվարձ պաշտօնէից միջոցաւ։ Ուրիշ ազգաց դարաւոր փորձերը ցուցած են արդէն թէ հասարակաց գործոց բարւոք կարգադրութեան առաջնով միջոց չէ անվարձ պաշտօնեայներ ունենալը, և ահա ինչ պատճառներով. Ա. Ընտրողը սովորաբար ընտրելին վրայ աւելի բարձր դիրք և հարստութիւն փնտռել՝ քան թէ պաշտօնին պահանջած ընդունակութիւնն և անձնական արժանիք. Բ. Ընդհանրապէս անձնական շահերը հասարակաց օգտէն աւելի զօրաւոր լինելով՝ շատ հազուադէպ են այնպիսի անձինք որ առջինը վերջնոյն զոհեն. Գ. Անվարձ պաշտօնեայները ազգային գործերը միշտ երկրորդական զբաղմունք նկատելով և իրենց ապրուստը անոնցմով ապահոված չլինելով՝ կարող չեն զանոնք յարատև աշխատութեան առարկայ ընել և հետաքննել կատարելագործուիլ հասարակաց գործոց մէկ որոշեալ ճիւղին մէջ։ Շատ անգամ ազգային երեսփոխաններն անգամ վարձ կ'առնուն, և կատարեալ հասարակապետական ազգերն իրենց պաշտօնեայներէն երբէք շնորհք, այսինքն՝ ձրի ծառայութիւն չեն ընդունիր։

Տա՛ր երկինք որ Հայերն ալ օր մը այդպիսի գաղափարներ ըմբռնելու վիճակին հասնէին։

1874 Դեկտ. 4 — Հ. ԻՓԷԿՃԵԱՆ

Խասգիւղ

. . . Խմբագրապետ.

Ազգօգուտ լրագիրդ ազգային էջերը ոչ միայն տխուր լուրեր իւր ընթերցողացը հաղորդելու սահմանուած, այլ մանաւանդ բերկրաւէտ լուրեր հրատարակել փափաքելի ըլլալուն՝ քաջ գիտելով, կը փութամ Անդրիանուպօլսոյ մեր սիրելի Ազգայնոց նկատմամբ հետևեալ տեղեկութիւնն հաղորդել Ձեզ, զոր իմ անձնական փորձով մը անդ գտնուած օրերուս մէջ քաղեցի ոչ ի լրոյ միայն, այլև անձամբ անձին իսկ ականատես լինելով։

Նախ՝ երբև քրիստոնեայ՝ եկեղեցւոյ երթալով, հոն եկեղեցական բարեկարգութեան հետ միասին, որ՝ տեղւոյն հոգևոր Ցեռչին հովուութենէն կախումն ունի, տեսայ նաև ժողովրդեան մեծի և փոքու ի ծոց Ս. Եկեղեցւոյ համախմբումն, որ իրենց կրօնասիրութեան և Աստուածսիրութեան ապացոյցն է. Երկրորդ՝ երբև ազգային բարոյական յառաջդիմութեան ցանկացող ոք՝ դպրոցին այցելութեան երթալով՝ տեսայ ծաղկոցի և նախակրթարանի մանկունքը, անկէց ալ վեր ելլելով հոն աշխունեաց զուարթ դէմքով վառվռուն և աշխոյժ երիտասարդ մը, որ դպրոցին տնօրէն և առաջին դասատու և Նուպար–Շահնազարեան բարեհամբաւ վարժարանի աշակերտներէն և բնիկ Անդրիանուպօլսեցի է եղեր, մեծապարգև ուսումնասիրաց Ս. Արշակ Էֆէնտի... որոյ առաջնորդութեամբ ուսումնարանը հրաւիրուելով և դպրոցական արտաքին կատարեալ բարեկարգութիւն մը

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՌ ՇՆՈՐՀԱԶԱՐԴ ԳԱՐԵԳԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ

ԾՐԱԳՐՈՂ

ԳՐՈՑ ՈՒ ԲՐՈՑ

ԵՒ

Սասունցի Դաւիթ կամ Մհերի Դուռն անուն Գրքոյկին

Պատուական Հայր Սուրբ.

Ձեր ծրագրած այդ անուն գրքոյկը, որ ինձ էք նուիրած՝ իբրև Հայաստանի ընծայ ձեր աշխատասիրութեամբ ձեռք բերուած՝ մեծ գոհունակութեամբ ընդունեցի, և իմ անչափ շնորհակալութիւնը ոչ միայն այս երկու տող խօսքով կը փութամ յայտնել ձեզ, այլ ձեր այդ ազնիւ ու ընտիր ընծայն, որ ինձ համար խիստ թանկ նշանակութիւն ունի, իմ ուսումնասիրութեան առարկայն կանեմ և արդիւնքն էլ ձեզ կը հաղորդեմ։

Ձեր նուիրագրին վերջերում ասած ունիք, Հա՛յր պատուական՝ թէ ձեր բարեկամաց մէջ ինձ էք ճանաչած այդպիսի Հայաստանի գրական բերքերի համար ճաշակ ունեցող, և թէ՝ դէպի այդպիսի աշխատասիրութիւն ձեզ քաջալերողն ես եմ եղած. շատ մեծ հաճութիւն զգացի այդ ընտրութեանդ համար իմ մասին և պատիւ եմ համարում ինձ համար, որ պատճառ եմ եղած ձեզ, պատուական Հայր, այդ յանկի գրականական բերքեր հաւաքելու անմիջակ Հայաստանի կեանքին։

Բայց ես էլ եմ պարտական հրապարակում յայտ առնել, թէ ինձմէ բիւրապատիկ աւելի, ոչ թէ ճաշակ՝ այլ խոր հմտութիւն ունեցող Հայկական ուսմանց մէջ մի վախճանեալ հոգի, որու անունը ձեր գրքուկի վերջաբանին վերջին երեսումը յիշած էք արժանաւոր գովեստով, Պ. Գէորգ Ախվերդեանցն՝* որ խիստ խոր բերը դեգերած Ռուսական, Ֆրանսիական, Գերմանական և Լատինական գրականութեան, մէջ եւ առաւել մեր նախնեաց քաղաքական և գրականական պատմութեան և կեանքին մէջ, այդ հանճարաւոր և իմաստուն անձն ինձ լոյս և ճաշակ է տուած Հայոց պատմական գիտութեան մէջ իր կենաց վերջին երկու տարուայ միջոցին, որու բարեկամութիւնը վայելելու բաղդն ու պատիւն ունեցած եմ Թիֆլիզում։

Ահա՛, ինչպէս է խօսում Պ. Գէորգ Ախվերդեանցն այդ մասին.

«Վաղարշակի ժամանակից սկսած Հնդկաց Գիսանիս և Դեմետրիոս կուռքերու Տարօնոյ երկրում պաշտամն էլ որ չըդնենք առաջացի տեղ, պատմաթենից էլի երեւում է Աշտիշատի շատ հնուց նուիրական ըլլն։ Վաղարշակ թագաւորից Արմաւիրու մեհեանի քրմապետ կարգած Վահնունիքն համարձակ չէին խընդրել իրենց համար «զմեհենիցն պաշտամունք» եթէ նա իմաստուն Պարթևի գալուց առաջ չըլլին հնուց վարժված քրմութեան պաշտօնը կատարելում։ Ընկարելի է որ Վահագնի սերունդն, դեռ Արշակունեաց գալուց առաջ, չըլլի իր «աստուածացեալ» նախնուն պաշտել «զոհերք» իր սեփական Աշտիշատ գիւղում, ուր տեղ Վահագնին վաղուց պաշտելու սովորութիւն ունենալն աւելի պարզ երեւում է նրանից, որ Վահնունիք Արմաւիրու քրմապետ ըլլալով, Արտաշէսն Արմաւիրու Մեհեանի համար ուղարկած պատկերներից «զՀերակլեայն զառնապատկերն . . . զՎահագն իւրեանց վարկանելով նախնի, կանգնեցին ի Տարօն յիւրեանց սեփհական գիւղն յԱշտիշատ։» Նրանք թէև պատմվում են նա գործի համար, միայն Վահեվանեան մեհեանն օրէ օր մինչև Հայաստանու քրիստոնէական հաւատով լուսաւորվիլն հաջակվելով դառնում է ժանտագանձ, լի ոսկով և արծաթով։» Նոյնպէս Գիսանիս և Դեմետրիոս, միշտ ապրող Վահագնի Ոսկեհատ Ոսկեմօր ու Աստղկան մեհեաններով լի Տարօնոյ երկրում, յատկապէս Աշտիշատ հաւատաքուրմերու ձեռին դրուելով զարգացած պիտի ըլլի մեր լեզուն. մեր թագաւորներն էլ, բոլոր ազգն էլ հետոյ յաճախ գալով գնալով իրանց, մանաւանդ «աշտից ահղերն», շատ բառ ու դարձուած Տարօնում սովրած տարել ու տարածել կուլին [illegible] գաւառներում։ Լուսաւորչութեան յաճախապաշտօն Աշտիշատում գնվում է հիմն առաջին եկեղեցւոյն, ու նախ նա տեղ է ուղղվում սեղան յանուն Սուրբ Երրորդութեան ու կազմվում է միութեան աւազանը։ Այնից առաջ Տարօնոյ երկիրն է լցվում եկեղեցիներով, եպիսկոպոսներով ու քահանաներով. մեր հայրապետները, թագաւորն ու նախարարներն էլ հետն աշխարհախումբ սուրբ տեղիքը պատուելու. նոյնպէս մեր կաթողիկոսները իրանց գլխաւոր քարտուղարներով տարուան մեծ մասն կենալով նա սիրուն Աշտիշատում, որոյ գեղեցկութեան վրայ մնում էր Հայր Մարդպետի չար աչքն, շատ Տարօնոյ լեզուի խօսքեր ու դարձուած գործ կուլէին դնում իրանց դպրութեան մէջ։

«Նա պատմագրական կարծիքով՝ զօրեղ հանգամանքները բանի տեղ չդնելով, հով սրտով էլ որ մտիկ տանք Մշու բարբառին, մեր դրականութեան պատմութեան մէկ դէպքն հրաւիրում է, տանում է մեզ՝ որ քննենք Տարօնոյ երկրի հայկական խօսքը։ Մեր քրիստոնէական դպրութեան գլուխն՝ երանելի Մեսրոպն՝ Տարօնոյ զաւակ է. սրա հետ Սուրբ գրոց թարգմանիչներն ու նշանաւոր մեր հեղինակներն

* Թիֆլիզցի Պ. Գէորգ Ախվերդեանցի վարքագրութիւնը հրատարակուած է Կռունկ Հայոց Աշխարհի ամսագրումը, նրա վախճանման առթիւ, Թ. տարուայ, ԺԱ թուի 870–886 երեսը, նոյն ամսագրի հրատարակիչ Պ. Համբարձում Ենֆիէճեանցի՝ վախճանելոյն մերձաւոր բարեկամի՝ երկասիրութեամբ։

տեսնելու գոհ չըլլալով, քանզի կան դաստատուներ և անօրէններ՝ որ արտաքին երեւոյթով աչք կը շլացնեն, ուզեցի նաև ներքին վիճակը քննել և իմանալ մի առ մի աշակերտաց հետ խօսելով և անոնց դրաւոր աշխատութիւններն տեսնելով, և յիրաւի մեծ յառաջդիմութեան և նախանձելի վիճակի մէջ գտայ զիրենք ըստ կարգի՝ ի Հայկաբանութեան, ի Տաճկաբանութեան, ի Գաղղիաբանութեան ի Պատմութիւնս Ազգային և ընդհանուր ազգաց, ի կրօնագիտութեան և ի գիտութիւնս թուաբանութեան և գրահաշուի, տումարականութեան աշխարհագրութեան, տիեզերագրութեան, տարրաբանութեան, բնական գիտութեան և բնական պատմութեան, որոնց դաստատու էր նոյն ինքն Արշակ էֆէնտի օգնական ունենալով իրեն Կ. Փօլսեցի Յ. Մագոսեան էֆէնտին. երաժշտութեան դաստատուութիւնն ալ Աւետիս պատուելին վրայ ըլլալով։

Գոհ չեղայ միանգամ այցելութեամբս թէ և քանի մը ժամ, այլ կրկնեցի և երեքկնեցի, դաստիարակութեան ալ ներկայ գտնուեցայ, ունկնդիր եղայ, երանեցի աշակերտաց զոր այսպիսի դաստատուի մը աշակերտելու բարեբաղդութիւնը ունեցեր են։ Փա՛ռք Անդրիանուպօլսոյ մեր սիրելի ազգայնոց, որ այնպիսի դպրոցի մը տէր եղած են, որով իրենց ազգասիրութիւնն և ուսումնասիրութիւնն կը ցուցանուի, մանաւանդ իրենց սիրայօդ միութիւնն՝—յորում ամենայն—այլ և առատաձեռնութիւնն ի պէտս եկեղեցւոյ և դպրոցի, որոնք ազգի մը երկու աչքերն են, մին կրօնական և միւսն բարոյական լոյս տուող։

Գտայ նաև չափով յառաջդիմութեան մէջ օրիորդաց վարժարանն, յորում դաստատու էր Պ. Մանուկ Սայեան, և տարակոյս չկայ թէ օր մը այս վարժարանն ալ արական սեռի վարժարանին հետ մրցման պիտի ելլէ, եթէ ուսումնասէր ազգայնոց ուշադրութիւնն ըստ արժանւոյն իր վրայ դառնայ, յորմէ բարեկիրթ և իմաստուն մայրեր պիտի ծնին յօգուտ ազգային։

Ձեմ կրնար դոհութեամբ չյիշել նաև Թորգոմեան ընկերութեան աշխոյժ երիտասարդութեան նպաստաւորական և ուսումնասիրական մեծ և անխոնջ ջանքերն, որոնց խնամօք Աթ—փազարի բուռած աղքատիկ թաղի երկսեռ վարժարանի ծախքը կը մատակարարուի, առանց թաղեցւոյն վրայ ծանրանալու։

Հաճեցէք, ազդասէր Տէր, ներկայ կարճառօտ տեղեկագրութիւնս Ձեր ազգօգուտ թերթին էջերուն մէջ հրատարակել ի փառս և ի պարծանս Անդրիանուպօլսոյ ազգայնոց և ի նախանձաւորութիւն համայն մերազնեայց որք ի Մայրաքաղաքի և ի գաւառս, որով և ես արդարութեան պարտք մը կատարած պիտի ըլլամ և Ձեզ շնորհապարտ

Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՈՍԿԱՆՈՒՆԵԱՆ

28 Նոյեմբ. 1874
Թէքիրտաղ

. . . Խմբագիր

Խնդրեմք յետագայ Ազդը Պատուական լրագրոյդ մէկ անկիւնը զետեղել բարեհաճիք։

Մնամ միշտ աղօթարար

3 դեկտ. 1874 ԹՈՐԳՈՄ ԵՂԻԿԵԱՆ
Պալատ

ԱԶԴ

Պալատու թաղիս երեսփոխան Մեծ. Յակոբ էֆ. Սարգիսեան հրաժարած ըլլալով, Ամեն. Սրբազան Պատրիարքէն հրահանգ ընդունած եմք նորի մը ընտրութեան համար։

Ուստի Ընտրող. Ժողովը իւր նախնական պարտաւորութիւններն ընելով, կը հրաւիրէ բոլոր իրաւունք ունեցող թաղեցիները որ յառաջիկայ ուրբաթ և կիրակէ, որ է դեկտ. 6 և 8, մինչև ժամ 7 անձամբ և կամ ստորագրութիւննին կրող նամակաւ մը իւրեանց քուէն բերել բարեհաճին թաղիս Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցին. ուր վերոյիշեալ ժամէն վերջը, անմիջապէս քուէհամար սկսելով, եկած քուէները անընդունելի պիտի ըլլայ։

Նաև Ընտրող. Ժողովը ի գիտութիւն ընտրողաց երեք ընտրելի անձինք կը ներկայացնէ, որք են

Աստուր էֆէնտի Բուշատալըեան
Սահակ » Գարայեան
Յովսէփ » Գաֆաֆեան։

Ընտրողք պարտաւոր չեն այս ցուցակէս հեռանալ. միայն թէ ընտրեալը պէտք է Սահմանադրութեան պահանջած հանգամանքներն ունենայ։

Նախագահ
3 դեկտ. 1874 Ընտրող. Ժողովոյ
Պալատ ԹՈՐԳՈՄ ԵՂԻԿԵԱՆ

ԱԶԴ

Մայր եկեղեցւոյ Դպրաց ուսումնարանի վաքըֆէն Հիսարտիպի ճառտէսի 83 թիւ տանը կէսը ծախուելու եղած ըլլալով, վաքըֆի կողմէն կը ծախուի և առայժմ 75 Օսմանեան ոսկի տուող կայ։

Ուստի ով որ ասկից աւելի կը կամի գնել, պարտի դիմել յիշեալ ուսումնարանը ամեն առաւօտ մինչև ժամը 5, թուականէս մինչև 15 օր։

Դպրապետ Մայր-Եկեղեցւոյ
ՅՈՎՍԷՓ ՊԵՀԼԻՎԱՆԵԱՆ

3 դեկտեմբեր 1874

ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ ԹԵՐԹ ՄԸ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ԱՄԻՍ

Տղայք պիտի փափաքին առնել Տղայոց Աւետաբերը, եթէ անգամ մը տեսնեն թէ։

Անոնք որ 1875 տարւոյն համար բաժանորդ կը գրուին այս թերթին՝ պիտի ընդունին աւելի քան հարիւր յօդուած կարդալու արժանի, հանդերձ 50 կամ 60 գեղեցիկ պատկերներով։

Բաժանորդութեան տարեկան գինն է մէկ քառորդ մեճիտիէ (5 ղրշ մաքուր սատակ)։

Իրենց անուանը 10 կամ աւելի օրինակ առնողները պիտի ընդունին հարիւրին 10 զեղչ։

Բաժանորդագրութեան ժամանակն հիմա է։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Պօլիս, Մինճանճըլար փողոց, Ամերիկացւոց խան, 17 թիւ սենեակ։

ԱԶԴ

Բարեգործական ընկերութեան Տնօրէն Ժողովը պարտք կը համարի հրաւիրել ընկերութեան բոլոր անդամներն, որք կուզեն շարունակել իրենց անդամակցութիւնը, բարեհաճին ներկայ 1874 տարւոյ բաժանորդագինը վճարելով ընդունիլ իրենց անդորրագիրը Կիւզէլեան Պետրոս էֆէնտիի դրասենեակէն (Մեծ Հալիլ բաշա խան թիւ 3 ի Ղալաթիա) մինչև տարւոյս վերջը, որպէս զի Ընդհ. Ժողովոյ գումարման օրը՝ ընկերութեան անդամոց ճիշդ թիւը յայտնի ըլլալով հիմնական կանոնադրութեան համաձայն հարկ եղած անօրէնութիւններն կարենան օրինաւորապէս որոշուիլ։

Տնօրէն Ժողով Բարեգործական ընկերութեան (Կնիք)

1874 Նոյեմբեր 1
Ղալաթիա

ԻԼԱՆ

Փօզաղ իչինտէ Մեղարպուրնու նամ մահալտէ պուլունան կազինօ իճարէ վերիլէճէկտիրնաէն, իսթիճարինէ թալիպ օլանլարըն քեանունի էվվէլին օնպիրինճի չէհարշէնպէհ կիւնիւ Տարը շուրայի աքերիյէ կէլմէլէրի։

2 քեանունի էվվէլ 1874
Պապը Սէրասքերի

Տայիրէի ումուրի ասքերիյէ իչին լուզումի օլուպ մինաքասայէ գօնուլան 2400 թօփ էլէկ պաթալ քեաղըտընըն պէհեր թօփը 330 ղրուշա օլարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ, քեանունի էվվէլը րումինին օն եէտինճի սալը գիւնիւ գաթ'ի վերիլէճէկինտէն, իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզքիւրտէ տարը շուրայի աքերիյէ կէլմէլէրի։

2 քեանունի էվվէլ 1874
Պապը սէրասքերի

Ասաքիրի Շահանէ նամը ալըղ իստարէսի ոէ յիրմէնիլէրինտէ մէյտանա օլուպ ֆիրուխթ օլունաճաք օլան 150,000 օգգէ քէմիքին էսմանը թաղսիտի կէլմիշ նըզամիյէ սէրկիսի օլարագ իֆա գըլընմաք շարթը իլէ պէհեր գըյէսի 24 փարայա օլարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ, քեանունի էվվէլը րումինին տօգուզունճը փազար իրթէսի կիւնիւ գօրօրը գաթ'ի վերիլէճէկինտէն, տահա զիյատէ ֆիեաթլէ իշթիրասընա թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզքիւրտէ Տարը Շուրայի աքերիյէ կէլմէլէրի։

4 քեանունի էվվէլ 1874
Պապը Սէրասքերի

Խորենացին, Մամբրէն, Դաւիթ Անյաղթն, Մուշէ վարժապետն, Յովհան Մանդակունին, կարելի է և Եղիշէն՝ ընիկ Տարօնեցիք են, ու Յովհան Եկեղեցացին, Յովսէփ Պաղնացին, Եզնիկն, Արձան Արծրունին, Կորիւնն, Ղևոնդն թէև չեն երկրաւ Տարօնից, բայց հանձարեղ Տարօնեցւոյն աշակերտներն են «Հինգերորդ դարու առաջի տարիներում թէպէտև պատահում է որանց Հայոց լեզուն ձեւաձած ու բաւական զարգացած (ինչպէս ցոյց է տալիս Ագաթանգեղի պատմութիւնն) թէ իրաւ հինգ Տրդատի ժամանակին է գրած սա Հայերէն, ինչպէս որ կարդացուեր են տայդ ու ձոյն ոճով Թարգմանել Աստուածաշունչ ձոյն մատեանն, բայց իրանք էլ աշխատասիրելով Յունաց գրականութեան ազդեցութեան տակն անցրել ու ձոխացրել են մեր գրաւոր լեզուն, ու անկարելի է, որ չըլեն մտած իրանց երկասիրութեանց մէջ իրանց խօսած լեզուի ձեւերն, խօսքերն ու դարձուածն։

«Կրկնում եմ՝ մանաւանդ վերջի հանգամանքն պիտի տեղիք մեզ՝ որ քննենք մեր ժամանակակից Մշեցւոց խօսած լեզուն. ու ո՞վ գիտէ, կարելի է հօ հնարքով յաջողի մեզ պարզեցնել «մթուղով» պատած մեր գրոց«անոյշ» լեզուն»։

«Շատ հով որտանին, ծաղիկը տանելուն կարել սիրողն կուկանդ նեցնէ իննանելով՝ Տարօն ինքան ազգեր ու լեզուներ եկել գնացել են ու ինչպէս փոփոխել են տուել բնակիչներուն իրանց ընիկ լեզուն, որ Մշոյ բոլոր գաւառն էլ որ տակն ու վրայ անենք բան չենք իմանալ։ Ես էլ իմ՝ կողմից կասեմ, որ՝ ինձ ծանօթ գաւառական բարբառներու մէջ միայն Մշեցւոց խօսքումն եմ տեսնում մեր գրաբառ լեզուի բուն նշան՝ հոլովակերպ նախդիրներն զ, ի, յ.—էլ բան չեմ առնում բառերու վերջին գրած սղոքական ու նուազական իկ, իսկ, ակ, ուկ վանկերու վրայ։

«Մի քանիսն խօսքերս կարդալիս սրտանց կու ծիծաղին պարզմտութենիս վրայ, ծիծաղողին էլ՝ չը փոխնալով Գող Մխիթարայ ազգիս անընդունելութենից, խրատ կուտամ, որ իր ծաղրանքն յետ դրած, վերկենայ գնայ Մուշ, մէ երկու երեք տարի Տարօնում գիւղէ գիւղ ման գալով՝ գլուխ դնէ Մշեցւոց խօսած լեզուին, ու ժամանակով հաղորդէ ազգականներուն իր քննութիւնն. Մուշ ասելով հասկանում եմ Տարօնոյ գաւառն, հետն էլ հին Տուրուբերան նահանգն իր հին սահմաններով։*»

Իրաւ է, որ Հայր սուրբ, այսօրեայ Հայ մարդն իբրև մարդկային ընկերութեան անդամ իր անձնական և ընկերական կեանքը բարւոքելու համար պէտք ունի դպրութեանց, ուսմանց և գիտութեանց մէջ գեղ երիլ ու մշակուիլ։ Բայց նոյն Հայ մարդն՝ իբրև հայոց ազգայնութեան պատկանող՝ պէտք էլ ունի միանգամայն իր ստացած գիտութեան և ուսմանց միջոցով այն ազգին՝ որուն պատկանում է ինքը՝ հին և նոր կեանքի գոյութիւնն ու դրութիւնը պետաւել ու ճանաչել, որովհետև դիա ինքը համայն մարդկային ընկերականութեան չպատկանած՝ պատկանում է եղել իր ազգին, և իրմէ առաջ էլ իր ազգն ընդհանուր ընկերականութեան։ Ուստի այսօրուայ Հայ մարդն՝ իր կրթութեամբ մարդկային ընկերականութեան պատկանելու՝ տուած է լինում իր ազգէն, որ իրան ծընունդ և գոյութիւն է տուած։ Որեմն նա պէտք է և պարտական է գիտենալ թէ այդ ազգն ո՞ւր էր աշխարհումս, ինչ էր ազգաց մէջ. իր երկիրը, իր կեանքը, իր կրօնը, իր բարբառը իրան ինչ կերպարանք էին տուած, ինչ դրութեան մէջն էին պահում և դէպի ո՞ւր առաջադրան առաջնորդում։

Դորդ է, այսօրուայ հայ մարդու համար այդ գիտութիւնը ստանալը շատ ծանր ու դժուար գործ է. ճիշդ այն մարդուն է նմանակ, որ իր թանկագին ապակեայ անօթը կոտրուել փշուր փշուր է եղել և նա անդադար աշխատում է այդ կտորուանքներով և փշրանքներով անօթը վերաշինել և իր առաջին ձևին բերել։ Բայց պիտի ասեմ մեզ թէ միթէ չե՞նք տեսնում թէև ցրուած ենք, որ Հայաստանեայց եկեղեցին կայ ու պիտի մնայ միշտ, Հայաստանն էլ այն տեղ է, մեր գրաբառ լեզուն գրքերում և բարբառներն էլ ժողովրդին բերնում, ասել է որ կոտրուած անօթին մեծ մասերը կան։ Բայց արի տես որ հէնց այդ մանր մունր փշրանքները, այդ մեծ մասերն՝ մի ամբողջութիւն, մի ձև պիտի տան կոտրուած անօթին. առանց դրանց միշտ ջարդուած և պատռուած պիտի մնայ։ Արդ, պատուական հայր, ինչպէս Ռուսաստանի Հայք, որոնց առաջինը վերև յիշուած վախճանեալ Պ. Գէորգ Ախվերտեան և իրան հետևողներն են այդ մանր մունր փշրանքները հաւաքողներն՝ ամբողջ ձևացնելու համար, նոյնպէս և դուք մեր Տաճկաստանի հայոց մէջ առաջինն եղաք այդ ձեր գրքուկովն այդ գործին մէջ. ո՞ւր էր թէ, ինչպէս Ռուսաստան՝ նոյնպէս էլ մեր մէջ շատ հետևողներ լինէին այդպիսի ձեռնարկութեանց, և վերջնու վերջ Հայոց ազգն իր անցկացած կեանքի ճիշդ կերպարանքն ճանաչելով՝ իր այսօրուայ կերպարանքն ուղղէր համաշխարհային ընկերականութեան մէջ։

Մնամ Հայր սուրբ պատուական
Խասգիւղ ձեր օրհնութեան ակով
1874 Նոյ. 29 ձեր բարեկամ

ՄԱՐԿՈՍ ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ

*Սայեաթ—Նովայ լոյս գտած աշխատութիւնով Գէորգայ Ախվերտեանց. Իգ. Իգ. Իչ. Տպ. Մոսկուա, 1852։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Բէյօ Լալէյի փողոցը 6 1/2 կանգուն երեսով եւ 25 կանգուն խորութեամբ գետին մը կայ ծախու ։ Ուզողը պէտք է դիմէ Ղալաթիա Բէրչէնպէ բազարի մօտ Կլավանի խան թիւ 5, Նորթ Պրիթիշի ապահովութեան գրասենեակը, եւ Գ. Գառնիկ Ց. Սերոբեանի հետ տեսնուի ։

Les annonces pour la France sont exclusivement reçues à Paris, chez M. Orain, 9, Rue Drout, et les annonces pour l'Angleterre à Londres, chez M. E. Micoud, 12 St.-Peter's Steert, Islington.

ՄԵԼԱՆՕԺԷՆ
ՃԵՐՄԱԿ ՄԱԶԵՐ ՆԵՐԿԵԼՈՒ ԳԵՐԱԶԱՆՑ ԴԵՂ

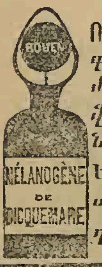

Որ մէկ վայրկենի մէջ և ամեն գունով կը ներկէ մազերն ու մօրուքները, առանց մորթին վնաս մը տալու և առանց բընաւ հոտ մ'ունենալու ։
Կը գտնուի Տէլլա Սուտայի Զօպան օղլուի և Քիւչիւքեանի դեղարանք ։

ROB BOYVEAU LAFFECTEUR
ՐՕԲ ԲՕԱՎՕ ԼԱՖԷՔԹԷՕՐ

Համանուեթիւն առած Գաղղիոյ, Պէլճիոյ, Աւստրիոյ եւ Ռուսիոյ մէջ եւ Տօքթոր Ժիրօ որ Սէն—Ժէրվէի առողջութեան վաւերացած ։
Արիւնը մաքրող դեղերուն մէջ այս շիրուպը միայն առաջին տեղը բռնած է, թէ իւր ազդեցութեամբը որ 25 տարիէ 'ի վեր փորձով հաստատուած է, եւ թէ իւր միմայն բուսական բաղադրութեամբը Հիմնովին կըբուժէ, առանց անդիկի մորթի հիւանդութիւնները, որքին խոյլ եւ ծննդաբերութենէ ու չափահասութենէ պատճառեալ հիւանդութիւնները, նմանապէս եւ մանաւանդ թէ նոր եւ թէ հին տարափոխիկ հիւանդութիւնները՝ որք քօքահիւռի անդիկով, եւ խօսիր ալ բօթասօսով են բուժիր ։
Կը գտնուի փարիզ Րիշէօ փողոց 12, եւ Կ. Պօլիս Եէնի Ճամի փողոց թիւ 16, 18, 20, Տէլլա Սուտայի, Գ. Ծաննիի, Օհանիսիի, Վէլիցի, Զօպանօղլուի, Քասապեանի եւ Աճէքեանի դեղարանները ։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Ս. Ս. ԻՒԹՈՒՃԵԱՆ

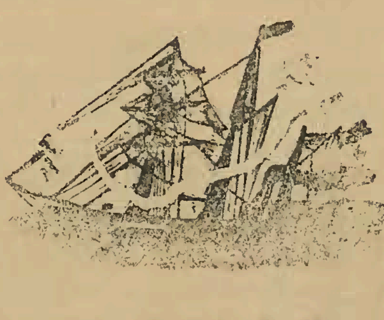

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1874 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Բօսֆօրէն Էլնող շոգենաւները

2 Եէնիմահալլէէն Պէօյիւքտ. Թարապիա, Եէնիք. Սթէն. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնաւուտք. Գուրուչ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ ։
2 30 Արնաւուտք. Գուրուչ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ, Գապաթաշ,
2 45 Արնավ. Պէյլէրպէյ, Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք, Պէշիկթաշ ։
2 45 Պէյքօզէն, Բաչապ, Բիֆամ փաշա մահ. Գանլը Ա. Հիսար, Գանտիլ. Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք ։
2 45 Ռ. եւ Ա. Գավաքէն Մէզար. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Էմիրկ Ռ. Հիսար. Արնավ. Գուրուչէշմէ, Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ ։
4 Եէնիմահալլէէն Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապիա, Եէնիք. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ. Գապաթ ։
4 15 Պէօյիւքտ. Պէյքօզ, Բաչապ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ, Գուզկունճուք ։
5 15 Եէնիմահալլէ Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Սթէն. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթա. Պէշիկ.
6 45 Մէզարպուրնուէն Պէօյիւքտ. Թարապիա, Եէնիք. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Օրթաք. Պէշիկ.
7 Եէնիմահալլէէն Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ, Եէնիքէօյ. Էմիրկ. Գանլըճա. Ռ. Հիսար, Գանտ. Արնավ. Պէյլէրպ. Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք, Պէշիկթաշ. Իւսկիւտար ։
7 30 Արնավ. Չէնկէլք. Պէյլէրպ. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիկթաշ ։
8 Եէնիմահալլէն Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա, Եէնիք. Էմիրկ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ ։
8 30 Պէօյիւքտէրէէն. Պէյքօզ. Բաչապ. Ռ. փաշա մահ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտիլլի Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուկ. Իւսկիւտար ։
8 45 Մէզարպուրնուէն Պէօյիւք. Թարապ. Պէյքօզ, Սթէն. Պօյաճ. Պէպէք, Արնավ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ ։
10 15 Եէնիմահալլէէն. Պէօյիւք. Թարապիա, Եէնիք. Էմիրկ Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արն. Օրթաք, Պէշիկ. Գապաթաշ ։

Կամուրջէն Էլնող շոգենաւները

3 15 Պէշիք. Օրթաք. Գուր. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտէրէ Մէզարպուրնու ։
3 30 Գապաթաշ. Իւսկիւտար. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյ. Արնաւուտքէօյ. Գանտիլլի. Ռ. Հիսար. Գանլըճա. Էմիրկէն, Եէնիքէօյ, Պէյքօզ. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ. Եէնիմահալլէ ։
4 30 Գապաթաշ, Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար. Պօյաճ. Եէնիք. Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ. Մէզարպ ։
5 Իւսկիւտար. Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյի Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ. Գանտիլ. Հիսար. Գանլըճ. Բաչապաղչէ. Պէյքօզ Պէօյիւքտէրէ ։
5 30 Պէշիկթ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Սթէնիա. Եէնիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէօյիւքտ. Եէնիմահ ։
6 Գապաթաշ, Իւսկ. Պէշիկթաշ, Գուզկ. Օրթա. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնավ.
6 30 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Գանտ. Ռ. Հիսար, Էմիրկէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Եէնիմահալլէ ։
8 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնաւուտքէօյ, Պէպէք. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիքէօյ. Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Մէզար.
9 30 Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ Գուրուչէշմէ, Արնավ. Հիսար. Պօյաճ. Եէնիք. Թարա. Պէօյիւ. Մէզար. Ռ. եւ Ա. Գավաք.
9 45 Գապաթաշ, Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք.
10 30 Գուզկ. Պէյլէրպէյ. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտիլլի. Ա. Հիսար Գանլ. Բաչապ. Պէյքօզ. Պէօյիւքտէ.
10 30 Պէշիքթաշ. Օրթաքէօյ. Արնավուտ. Պէպէք. Ռ. Հիսար. Էմիրկ. Սթէն. Եէնիք. Թարապիա. Պէօյիւք. Եէնիմահալլէ ։
11 Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ, Ա. Հիսար, Գանլըճա, Բաչապահճէ, Պէյքօզ ։
11 Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Գուրուչ. Արնավուտքէօյ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ ։
11 30 Գապ. Պէշիկթաշ, Գուզկ. Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Արնավ.
12 Պէշիքթաշ, Օրթաքէօյ Գուր. Արնավուտ ։

Խասգիւղու շոգենաւոյ երթեւեկութիւնք.

Ժամ	Խասգիւղէն Կամուրջ.	Ժամ	Կամուրջէն Խասգիւղ.
2 30		2 45	
3		3 10	
3 30		3 45	
4		4 15	
4 30		4 40	
5		5 5	
5 20		5 30	
5 50		6	Պէշիկթաշ հանդիպելով
6 25		6 40	
6 50		7 10	
7 30		8	
8 15		8 40	
8 40	Պէշիկթաշ հանդիպելով	9	
9 25		9 40	
9 50		10 40	
10 15		10 35	
10 35		10 50	
11		11 10	
11 20		11 35	
11 30		11 45	
12		12 5	

ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՍԻՆԿԷՐ
Միակ սեփականատէրը և հեղինակ
ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅԻՑ
ՍԻՆԿԷՐԻ

Որք ամենէն պարզ, ամենէն դիմացկունն եւ ամենէն լաւագոյնն են 'ի գործածութիւն
Ընտանեաց,
Կար կարող կանանց,
Դերձակաց,
Կօշկակարաց,
Եւ այլ արհեստաւորաց,
Ամեն տեսակ կարերու համար վաճառման միակ գին ։
Ընկերութիւնը գործակատարներ կը խնդրէ Եգիպտոսի, Սիրիոյ եւ ուրիշ արեւելեան երկիրներու մէջ ։

Աւելի տեղեկութեան համար պէտք է դիմել առ Սինկէր ընկերութեան կեդրոնական գրասենեակը 'ի Լոնտրա Ֆօնթէր Լէյն Չիբսայտ 39 ։

Այս լրագիրը շաբաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը ։ Բաժանորդագրութեան տեղերն են Կ. Պօլիս Զինիլի խան, վերի յարկը թիւ 15 Մասիսի խմբագրատունն
Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց անձնակաները ։
ԻԶՄԻՐ. Սահակեան աղա Տէտէեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խորէն էֆ. Էսկիճեան.
ՊՐՈՒՍԱ. Սահակեան աղա Թանկէրեան.
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Յովակիմ աղա Ոսկանեան ։
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր աղա Էլմասեան
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.
ՎԱՆ. Կարապետ աղա Նաթանեան.
ՄՈՒՇ. Մկրտիչ աղա Փօթիկեան.
ԵԱՇ. Մ. աղա Խաչիկեան.
ՓՈՔՇԱՆ Մկրտիչ աղա Աչճեան.
ՀԱԼԵՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մարկարեան.
ԵՐԶՆԿԱՑ. Թագէոս աղա Բագրատունի ։
ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐ. Կարապետ աղա Վարդանեան
Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրուիլ ուզողներն այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ ։

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE INSURANC COMPANY		NORTHERN ASSURANCE COMPANY	
ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ		ՆՈՐԹՀԸՐՆ	
Լոնտրայի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութեան Անգ. Լր.		Լոնտրայի և Լիվերփուլի ապահովութեան ընկերութեան Անգ. Լր.	
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,000000	Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,000000
Վճարեալ դրամագլուխ	250,000	Վճարեալ դրամագլուխ	100,000
Պահեստի դրամ հրդեհի ճիւղէն գոյացեալ	596,000—846,000	Պահեստի դրամ հրդեհի ճիւղէն գոյացեալ	250,000—350,000
1872ին հրդեհի զուտ հասոյթը	794,000	Զուտ հասոյթ 1872ի	270,000

Սորագրեալս իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն որ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուին, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն ։
Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովն ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բանողներու իւրքին ներկայացունել ։
Գրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ ինչպէս Բերայի Ղալաթիոյ և Պօլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները գիւղերը և գաւառները ։
Գիներուն և աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել Միացեալ ընկերութեանցս գրասենեակը Ղալաթիոյ Բէրչէմպէ բազարի մօտ Կլավանի խան թիւ 5 ։
Միացեալ գործակատար
Վ. Ռ. ՍՈՒԱՆ